

Det Fri Universitet i København #7

Indhold

Tekster fra den Situationistiske Internationale

Byen	3
<i>Gilles Ivain: Formulering til brug for en ny urbanisme</i>	
<i>Guy Debord: Introduktion til kritik af den urbane geografi</i>	
<i>Guy Debord: Teori for dériven</i>	
<i>Attila Kotanyi & Raoul Vaneigem:</i>	
<i>Elementært program fra Bureauet for Unitær Urbanisme</i>	
Sproget	21
<i>All the King's men</i>	
<i>Mustapha Khayati: De fængslende ord</i>	
Situationen	33
<i>Foreløbige problemer for konstruktionen af en situation</i>	
Kredit	36

Formulering til brug for en ny urbanisme

Af Gilles Ivain [Ivan Chtcheglov]

MINE HERRER, JEG ER FRA DET ANDET LAND

Vi keder os i byen; der findes intet Soltempel længere. Mellem de forbigående kvinders ben havde Dadaisterne villet finde skruenøgler og surrealisternes et krydstalbæger; det er tabt. Vi kan på ansigterne læse alle tegnene, morfologiens seneste tilstand. De opklæbte plakaters poesi varede i tyve år. Vi keder os i byen, man må anstrenge sig voldsomt for endnu at opdage mysterier blandt opklæbningerne i de åbne gader; humorens og poesiers seneste tilstand;

*Patriarkens brusebad
Kødkæremaskiner
Notre-Dame Zoo
Sportsapoteket
Martyrernes bespisning
Gennemsigtig beton
Savværket Guldhånd
Centrum for funktionel udnyttelse
Ambulance Sankt Anne
Café Fifth-Avenue
De frivilliges forlængede gade
Familiepensionen i haven
Hotel for fremmede
Vildskabens gade*

Og badeanstalten på Småpigernes Gade. Og politikammeret på Rendezvous Gade. Den medicinsk-kirurgiske klinik og arbejdsformidlingen ved Guldsmedenes Kaj. De kunstige blomster i Solens Gade. Hotel Slotskælderens, Ocean-baren og caféen *Kom og Gå*. Epokens Hotel.

Og den sælsomme statue af Doktor Philippe Pinel, de sindssyges velgører, de sidste sommeraftner. At udforske Paris.

Og din glemsel – dine erindringer ødelagt gennem alle verdenskortets rystelser – strandet i Pali-Kao's *Røde Kælder*, uden musik og uden geografi, tager ikke længere af sted til haciendaen, *hvor rødterne tænker på barnet, og hvor vinen afsluttes med gamle fortællinger fra almanakken*. Nu er det spil ude. Hacienda vil du ikke få at se. Den eksisterer ikke.

Haciendaen skal bygges!

Alle byer er geologiske og man kan ikke gå tre skridt uden at træffe på spørgsmål,

som er bevæbnet med al den anseelse, deres legender giver dem. Vi udvikler os i et *lukket* landskab, hvis holdepunkter uafbrudt henviser os til det forgangne. Bestemte vinkler i *bevægelse*, bestemte *flygtige* perspektiver tillader os at ane oprindelige forestillinger om rummet, men denne vision forbliver fragmentarisk. Man må søge den på de magiske steder, i folkeeventyrene og i de surrealistiske fortællinger: Slotte, endeløse mure, små glemte barer, mammut-huler, kasinoernes spejle.

Disse forældede billeder bevarer en lille katalyserende kraft, men det er næsten umuligt at anvende dem i en *symbolsk urbanisme* uden at forynge dem – idet man tillægger dem en ny betydning. Vores sind, som er besat af gamle arketyper, er kommet langt bag efter de perfektionerede maskiner. De forskellige forsøg på at omfatte den moderne videnskab i nye myter forbliver utilstrækkelige. Siden er det abstrakte trængt ind i al kunst, i særdeleshed i dagens arkitektur. Det plastiske i ren tilstand, uden pynt, og endda uden sjæl, giver øjet hvile og gør det koldt. Andetsteds findes andre fragmentariske skønheder, og jorden fjernes stadig mere fra de synteser, vi blev lovet. Alle tøver mellem det forgangne, levende i sindet, og fremtiden, død for nærværende.

Vi vil ikke forlænge den mekaniske civilisation og den kolde arkitektur, som i det lange løb vil føre til fri tid i kedsomhed.

Vi sætter os for at finde på nye bevægende scenerier ...

Mørket og dunkelheden viger for den kunstige belysning, og årstiderne for lokalerne med klimaanlæg: natten og sommeren mister deres charme, og morgendæmringen forsvinder. Bymennesket mener at være undsluppet den kosmiske realitet, men der forekommer ingen tilsvarende udvidelse af deres drømmes liv. Grunden til det er åbenbar: Drømmen har sit udgangspunkt i virkeligheden og realiserer sig i den.

Teknikkens sidste udvikling tillader den permanente kontakt mellem individet og den kosmiske realitet, samtidigt med at den fuldstændig undertrykker dens ufornelige aspekter. Glastagene lader os se stjernerne og regnen. Det bevægelige hus drejer sig med solen. Dets lette mure tillader beplantningen at komme ind i livet. På skinner kan huset om morgenen rykke frem til havet og om aftenen vende tilbage til skoven.

Arkitekturen er det enkleste middel til at forme tiden og rummet, til at modulere virkeligheden og få os til at drømme. Det drejer sig ikke blot om den plastiske artikulation og modulation, udtryk for en forgængelig skønhed, men om en indvirkende modulation i overensstemmelse med det evige spektrum af menneskelige ønsker og fremskridtene for realiseringen af disse.

Morgendagens arkitektur vil altså være et middel til at ændre den nuværende

opfattelse af tid og rum. Den vil være et middel for viden og handling.

De arkitektoniske komplekser vil være modificérbare. Deres udseende vil forandre sig delvist eller totalt, i overensstemmelse med deres beboeres vilje.

De tidligere kollektiver tilbød masserne en absolut sandhed og indiskutable mytiske eksempler. Relativitetsbegrebets fremkomst i det moderne liv tillader formodningen om den EKSPERIMENTELLE side af den kommende civilisation, selv om dette ord ikke tilfredsstillende mig. Lad os sige mere elastisk, "fornøjeligere" levemåde. På basis af denne bevægelige civilisation vil arkitekturen – i det mindste ved sin begyndelse – være et middel til at afprøve de tusinde måder, som livet kan ændres på, med henblik på en ultimativ mytologisk syntese.

En sindssygdom har overfaldet planeten: banaliseringen. Alle bliver hypnotiseret af produktion og komfort – kloakering, elevatorer, badeværelser, vaskemaskiner.

Denne tilstand, der opstod som en protest mod elendigheden, har skudt over sit fjerne mål – menneskets befrielse fra materielle bekymringer – for omgående at blive til et billede af en besættelse. Ungdommen i alle lande har truffet sit valg mellem kærligheden og det tomme indholdsløse lort – og foretrækker lortet. Det er afgørende at fremprovokere et fuldstændigt åndeligt omsving ved at bringe de glemte ønsker frem i lyset og ved at skabe fuldstændigt nye ønsker. Og gennem en *intensiv propaganda* til gunst for disse ønsker.

Vi har allerede gjort opmærksom på at skabelsen af situationer er et af de grundlæggende ønsker hvorpå den fremtidige civilisation vil blive bygget. Dette behov for den absolutte skabelse har altid været snævert forbundet med behovet for at lege med arkitekturen, tiden og rummet ...

Chirico forbliver en af de mest bemærkelsesværdige forløbere inden for arkitekturen. Han sloges med problemerne om fravær og tilstedeværelse på tværs af tiden og rummet.

Vi véd, at en genstand, som ikke er blevet bemærket bevidst ved et første besøg, i løbet af de følgende besøg ved sit fravær vil fremkalde et udéfinerligt indtryk; som et resultat af dette syn bagud gennem tiden bliver fraværet af en genstand en følelig tilstedeværelse. Mere præcist: selv om kvaliteten af indtrykket sædvanligvis forbliver ubestemt, så veksler den ofte i overensstemmelse med den fremhævede genstands natur, og den betydning beskueren tillægger genstanden kan svinge fra afklaret glæde til forfærdelse. (Det er for os af ringe betydning, at hukommelsen i dette nævnte tilfælde er midlet for disse sjælelige tilstande. Jeg har kun valgt dette eksempel på grund af dets enkelthed).

I Chiricos maleri (arkadeperioden) skaber et *tomt rum* en *tid med fylde*. Man kan

let forestille sig den fremtid, som vi vil forbeholde lignende arkitektur, og deres indflydelse på masserne. Vi har kun foragt over for et århundrede, som bandlyser den slags forslag til dets såkaldte museer.

Den nye vision af tiden og rummet, som vil være det teoretiske grundlag for fremtidige konstruktioner, er stadig ikke præcis og vil ikke blive det fuldstændigt – før eksperimenter med nye adfærdsmønstre har fundet sted i byer etableret til dette formål, hvor, foruden de nødvendige boliger med et minimum af komfort og sikkerhed, bygninger med stor autoritet, forener sig med symbolske bygninger, der afbilder ønskerne, kræfterne og tidligere og fremtidige begivenheder. En rationel forlængelse af de gamle religiøse systemer, de gamle fortællinger og i særdeleshed psykoanalysen ind i arkitektoniske udtryk bliver for hver dag mere og mere påkrævet, da enhver anledning for passion er ved at forsvinde.

På en måde vil enhver bebo sin personlige "katedral". Der vil dér findes værelser, som bedre end piller får os til at drømme, – og huse, hvor man kun kan elske. Andre vil ubetingeligt tiltrække rejsende ...

Man kan sammenligne dette projekt med de kinesiske og japanske haver i deres blændværk – med den forskel, at disse haver ikke blev anlagt, for at man skal kunne leve fuldt ud i dem – eller med den latterlige labyrint i Jardin des Plantes, ved hvis indgang man – som højdepunktet af dumhed, og Ariadne arbejdsløs – kan læse: *Leg i labyrinten er forbudt*.

Denne by kan ses i form af en vilkårlig forening af slotte, grotter, søer osv. Det ville være urbanismens barokstadium, betragtet som et middel til erkendelse. Men allerede denne teoretiske fase er overskredet. Vi véd, at man kan bygge en moderne bygning, i hvilken man overhovedet ikke mere genkender det middelalderlige slot, men bevarer og forstærker "slottets" poetiske kraft (gennem bevarelsen af et bestemt minimum af linjer, gennem overførelsen af andre bestemte linjer, gennem indsætning af åbninger, den topografiske placering osv.).

Kvartererne i denne by kunne svare til hele spektret af forskellige følelser, som man tilfældigt møder i hverdagen.

Det Bizarre Kvarter – Det Lykkelige Kvarter, som egentlig er reserveret til beboelse – Det Ædle og Tragiske Kvarter (for de artige børn) – Det Historiske Kvarter (museer, skoler) – Det Nyttige Kvarter (sygehuse, varehuse) – Det Skumle Kvarter, osv. Og en astrolar, som grupperer plantearter i overensstemmelse med deres forbindelse med de planetariske rytmer; altså en planetarisk have, der kan sammenlignes med den, astronomen Thomas havde til hensigt at grundlægge på Laaer Berg i Wien. Uundværlig til at give indbyggerne et begreb om kosmos. Og måske også et Dødskvarter, ikke for at dø dér – men for at leve der i fred, og hermed tænker jeg på Mexico og på et grusomhedsprincip i uskyldigheden, som

dagligt bliver mig mere kært.

Det Skumle Kvarter, f.eks. – ville med fordel erstatte de helvedes huller, de kvarterer med dårligt omdømme fyldt med uhumske buler og tvivlsomme karakterer, som folk fra tidernes morgen har haft i deres hovedstæder: de symboliserer de ondsksfulde livskræfter. Det Skumle Kvarter måtte på ingen måde skjule dets virkelige farer, såsom fælder, fangehuller eller miner. Det ville være vanskeligt at komme ind, med skrækkelig udsmykning (skingrende fløjter, vækkeure, periodiske sirener med uregelmæssig rytme, monstrøse skulpturer, mekaniske køretøjer med motorer, dvs. automobiler) og kun lidt oplyst om natten, ligesom den er heftigt oplyst om dagen gennem en udbredt anvendelse af reflekteret lys. I centrum "Det Skrækkelige Køretøjs Plads". Overflod på et marked af et produkt fremkalder nedgang for dette produkts markedsværdi: således ved en udforskning af Det Dunkle Kvarter vil barnet og den voksne lære ikke mere at frygte de ondsksfulde manifestationer af livet, men at more sig over dem.

Indbyggernes væsentligste aktivitet ville være den KONTINUERLIGE DÉRIVE. Ændringen af landskabet fra time til time vil resultere i fuldstændig desorientering ...

Senere vil denne dérive, ved det uundgåelige slid af udtrykkene, delvis forlade det direkte erfarede til gunst for det betragtede ...

Den økonomiske modstand er kun tilsyneladende. Vi ved, at jo mere et sted er afsat til ubegrænset spil, desto større indflydelse har det på adfærden, og desto større er dets tiltrækningskraft. Monaco's og Las Vegas' umådelige prestige er et bevis herfor. Og Reno er en karikatur af fri kærlighed. Skønt det kun drejer sig om simple pengespil. Den første eksperimentelle by vil i vidt omfang leve af en tolereret og kontrolleret turisme. Avantgardens fremtidige aktivitet og produktion ville helt naturligt koncentrere sig i denne by. I løbet af nogle år ville den være verdens intellektuelle hovedstad og ville overalt blive anerkendt som sådan.

Introduktion til en kritik af den urbane geogra-

Godkendt i oktober 1953 af Den Lettristiske Internationale. Publiceret i Internationale Situationniste nr. 1, 1958 og på dansk i Situationistisk Revolution Nr. 1, 1962. Oversættelsen revideret i 2003 af Gerry Keller, Det Fri Universitet i KBH.

Af Guy Debord

Af alle de sager vi er involveret i, med eller uden interesse, er alene den spredte søgen efter en ny livsform det, som atter og atter formår at optage os. De æstetiske og andre discipliner har vist sig totalt utilstrækkelige på dette område og udviser den største ligegyldighed. Vi må derfor udpege nogle midlertidige observationsområder. Og i dem observere bestemte processer i gaderne, præget af tilfældet og af det planlagte.

Ordet psykogeografi, foreslået af en uskolet kabyler, som en samlende betegnelse for de fænomener, som nogle af os beskæftigede sig med hen over sommeren 1953, er ikke dårligt valgt. Det holder sig inden for livsbetingelsernes materialistiske perspektiv og de tanker, der opstår gennem den objektive naturbetragtning. Geografien studerer fx den bestemmende virkning af almindelige naturkræfter, såsom jordens sammensætning eller de klimatiske forhold, på den økonomiske udvikling, og således den forståelse et samfund kan have af verden. Psykogeografien foreslår studiet af de nøjagtige love og eksakte virkninger af det geografiske miljø, bevidst tilrettelagt eller ej, på individets følelser og adfærd. Adjektivet psykogeografisk, som er passende ubestemt, lader sig anvende på de givne resultater fundet gennem denne slags studier; på deres indflydelse på de menneskelige følelser; og endnu mere alment, på enhver situation og enhver adfærd, som synes at komme af samme opdager-ånd.

Det har allerede længe været sagt, at ørkenen var monoteistisk. Er det ulogisk eller uden interesse at påstå, at den del af Paris, som ligger mellem Place de la Contrescarpe og Rue de l'Arbalète, hælder mod ateismen, mod opløsningen og mod desorientering af vanemæssige reflekser?

Historiske forhold bestemmer hvad der betragtes som "nyttigt". Baron Haussmann's plan for fornyelse af byen, som det andet kejserdømme gennemførte, tjente, for eksempel, først og fremmest det formål at åbne brede gennemfartsstrøg, som skulle muliggøre hurtige troppebevægelser og indsætningen af artilleriet mod opstande. Men ser man bort fra et politimæssigt synspunkt, så er Haussmann's Paris en by, der er bygget af en idiot, fuld af larm og vanvittig trængsel, uden mening. I dag ligger det største problem, der skal løses af urbanismen, i at skaffe gode trafikmuligheder for det hurtigt voksende antal af motoriserede køretøjer. Man tør vel gå ud fra, at en kommende urbanisme vil tage sig af andre ikke mindre nyttige projekter, men vil gøre det ud fra de psykogeografiske muligheder.

Den nuværende overflod af privatbiler er et af de mest forbløffende resultater af den stadige propaganda, som den kapitalistiske produktion forfølger masserne med og som har overbevist dem om, at besiddelsen af en bil netop er et af de

privilegier, som vort samfund forbeholder sine mest privilegerede medlemmer. (Da det ukontrollerede fremskridt ofte ender med at modsige sig selv, kan man i øvrigt fryde sig over det teater, at en ledende politibetjent gennem biografreklame opmuntrer de parisiske bilejere til at bruge offentlig transport).

Da vi allerede her støder på privilegiets idé, og da man véd med hvilken blind iver så mange mennesker – hvor lidt privilegerede de end kan være – er parate til at forsvare deres middelmådige fordele. Man må konstatere, at alle disse detaljer hører til en forestilling om lykke, som har gyldighed i borgerskabet, opretholdt gennem et reklamesystem, der omfatter såvel Malraux's æstetik som Coca Cola-imperiet; en forestilling om lykke hvis krise det gælder om at fremprovokere ved enhver lejlighed og med alle midler.

Det mest nærliggende af sådanne midler er uden tvivl den systematiske provokative udbredelse af en række forslag der går ud på at ændre livet i sin helhed til en lidenskabelig leg, kombineret med den fortsatte foragt for alle gældende adspredelser (naturligvis kun i en udstrækning, hvor disse ikke lader sig ændre til at tjene skabelsen af mere interessante stemninger). Ganske vist ligger den særlige vanskelighed for et sådant foretagende i at bringe tilstrækkelig alvorlig tilskyndelse ind i disse øjensynligt sværmeriske forslag. En behændig anvendelse af nutidens udbredte kommunikationsmidler kan tænkes som en mulighed for at nå til dette resultat. Men ligeledes kan et demonstrativt fravalg, eller manifestationer, der sigter mod kraftigt at frustrere tilhængerne af disse kommunikationsmidler, med små omkostninger, skabe en atmosfære af ubehag, som på en meget gunstig måde giver introduktionen af nogle nye begreber om underholdning et skub.

Den tanke, at virkeliggørelsen af en selvvalgt følelsesmæssig situation udelukkende afhænger af et gennemgribende kendskab til og en gennemtænkt anvendelse af et bestemt antal konkrete mekanismer, inspirerede til denne muntre "ugens psykogeografiske leg", som blev offentliggjort i første nummer af tidsskriftet Potlatch:

"Med henblik på Deres undersøgelser, vælg en egn, en mere eller mindre tæt-befolket by, en mere eller mindre livlig gade. Byg et hus. Indret det. Anvend udstyr og omgivelser på bedste vis. Vælg årstid og tidspunkt. Bring de bedst egnede personer samt passende retter og alkoholiske drikke sammen. Belysningen og konversationen skal naturligvis svare til omstændighederne, ligesom den ydre atmosfære eller Deres erindringer. Hvis De ikke har begået nogen regnefejl, vil begivenheden tilfredsstillende Dem".

Vi må oversvømme markedet – om det så i øjeblikket kun er på det intellektuelle marked – med en mængde ønsker hvis opfyldelse ikke overskrider menneskets nuværende handlemuligheder i den materielle verden, men kun er hinsides mulig-

hederne i den gamle sociale orden. Det er på ingen måde uden politisk relevans at stille den slags ønsker op imod de primitive ønsker, som der begribeligvis uophørligt bliver tygget drøv på i filmindustrien eller i de psykologiske romaner som dem af det gamle ådsel Mauriac. ("I et samfund baseret på armod bliver de mest elendige produkter forbrugt af flertallet", forklarede Marx den fattige Proudhon).

Den revolutionære omformning af verden og alle dens aspekter vil bekræfte alle idéer om overflod.

Den pludselige ændring af atmosfæren på en gade inden for kun få meter, den tydelige opdeling af en by i enkelte psykiske klimazoner, de ruter man automatisk bliver ledt af (uden at have noget at gøre med om det går op eller ned ad bakke) når man slentrer rundt uden bestemt hensigt, den tiltrækkende eller frastødende karakter af bestemte steder; alt dette synes at blive overset. De bliver i hvert fald aldrig betragtet som forbundet med årsager, som kan blive bragt for dagen gennem en grundig analyse, og som vi kan drage nytte af. Folk véd ganske vist, at visse kvarterer er triste og andre er behagelige. Men de er sædvanligvis overbevist om uden yderligere skelnen, at de elegante gader formidler en følelse af tilfredsstillelse, mens de fattige gader er deprimerende, næsten uden nuancer. I virkeligheden giver mangfoldigheden af de mulige kombinationer af stemninger, lidt tilsvarende opløsningen af rene kemikalier i et utal af blandinger, anledning til lige så differentierede og komplicerede følelser her som i et hvilket som helst andet sceneri. Og den mindste afmystificerede undersøgelse gør det klart, at hverken de kvalitative eller kvantitative indvirkninger en bys forskellige omgivelser har, kan bestemmes udelukkende ud fra en epoke eller en arkitektonisk stil, og endnu mindre ud fra de regionale betingelser.

De undersøgelser, vi således føler os foranlediget til at gennemføre af elementernes indbyrdes forhold i den urbane ramme, i snæver forbindelse med de sansesoplevelser de fremkalder, er kun mulige gennem dristige hypoteser, som stadig må korrigeres i lyset af erfaringen, gennem kritik og selvkritik.

Visse af Chiricos billeder, som tydeligt er inspireret af arkitektonisk funderede oplevelser, formår at udøve en virkning tilbage på deres objektive udgangspunkt der nærmest forvandler det; de tenderer mod selv at blive udkast eller modeller. Urovækkende arkadekvarterer kunne en dag videreføre og fuldende disse værkers tiltrækningskraft.

Jeg kender næsten kun de to havne i aftendæmring af Claude Lorraine – udstillet på Louvre og som sammenstiller to ekstremt forskellige urbane stemninger – der i skønhed kan sammenlignes med metrokortene klæbet op i Paris. Selvfølgelig tænker jeg ikke her på den plastiske skønhed – den nye skønhed kan kun være situationens skønhed – men udelukkende på den særligt inciterende fremstilling,

i begge tilfælde, af en *sum af muligheder*. Blandt forskellige meget vanskelige handlingsmuligheder synes en fornyet kartografi egnet til at blive taget i anvendelse med det samme.

Fremstillingen af psykogeografiske kort, eller selv anvendelsen af forskellige fiksfakserier såsom sammenligningen af to topografiske repræsentationer, om end nok så lidt begrundet eller fuldkommen vilkårlig, kan bidrage til at belyse bestemte karakterforskydninger, som ikke foregår uden videre, men opstår af en total rebelskhed mod vanemæssige impulser. – Sidstnævnte bliver kategoriseret under begrebet turisme, der som en populær pille er lige så afskyelig som sport og afbetalingshandel.

En ven fortalte mig for nylig, at han havde gennemkrydset Harzen ved hjælp af et kort over London, som han havde fulgt blindt. En sådan leg er naturligvis kun en beskedent begyndelse med hensyn til en fuldkommen skabelse af arkitektur og urbanisme, en skabelse, som det en dag vil blive muligt for alle at tage del i. I mellemtiden kan vi gennemføre forskellige mindre vanskelige delprojekter og begynde med simple forskydninger af elementer i omgivelserne, vi er vant til at møde på givne steder.

Således har Marién i det foregående nummer af dette tidsskrift foreslået, når verdens ressourcer på et tidspunkt ikke mere sættes over styr gennem irrationelle foretagender, som bliver os påtvunget i dag, at sammenbringe samtlige rytterstatuer fra alle byer på én eneste ubebygget slette. Så ville der for de forbipasserende – som fremtiden tilhører – frembyde sig et sceneri med et kunstigt kavaleriangreb, som man oven i købet kunne vie mindet om historiens største slagtere, fra Tamerlan til Ridgway. Det peger også på en af den nuværende generations hovedkrav: kvalitet i uddannelsen.

De facto er der kun at afvente, at de virksomme masser bliver bevidste om de betingelser som bliver påtvunget dem på alle livets områder, og de praktiske midler til at ændre dem.

"Det imaginære er det som har en tendens til blive virkeligt", skrev en forfatter, hvis navn jeg på grund af hans notorisk dårlige opførelse på det åndelige plan, i mellemtiden har glemt. En sådan påstand indeholder noget ufrivilligt indskrænket, men kan altså tjene som prøvesten, og afslører visse litterære revolutioners latertlighed: Det der er tilbøjeligt til at forblive uvirkeligt, er noget vrøvl.

Livet, som vi bærer ansvaret for, giver tungtvejende grunde for modløshed og et utal af mere eller mindre vulgære adspredelser og erstatninger. Der går ikke et år uden at mennesker vi holder af giver efter og kapitulerer på grelleste vis, på grund

af manglende forståelse af nutidens muligheder. Men de styrker ikke fjendens lejr, hvor man objektivt betragtet er fordømt til at være imbecil og som derfor allerede tæller millioner af imbecile.

Den væsentligste moralske defekt er og bliver eftergivenesshed i alle dens former.

Publiceret i nr. 6 af tidsskriftet *Les Lèvres Nues*, Bruxelles 1955 og på dansk i *Situationistisk Revolution* nr. 1, 1962. Oversættelsen revideret i 2003 af Gerry Keller, Det Fri Universitet i KBH.

Teori for dériven

Af Guy Debord

Blandt de forskellige situationistiske metoder findes dériven, en teknik for den hastige passage gennem skiftende omgivelser eller atmosfærer. Begrebet dérive er uløseligt knyttet til en udforskning af psykogeografiske påvirkninger, og til bekræftelsen af en legende-konstruktiv adfærd, og adskiller sig således fra de klassiske begreber rejse eller promenade.

En eller flere personer involveret i en dérive afstår, i en længere eller kortere tid, fra at bevæge sig og handle som de gør i almindelighed; de lægger deres vanlige relationer, arbejde og fornøjelse til side for at give efter for terrænets påvirkninger og de møder som opstår. Tilfældets rolle er her mindre afgørende end man tror: ud fra et dérive-perspektiv har byerne et psykogeografisk relief, med konstante strømme, faste punkter og hvirvler som gør det meget vanskeligt at bevæge sig ind i eller ud af visse zoner.

Men dériven indebærer, i sin helhed, på samme tid en løssluppethed og dens nødvendige modsætning: beherskelsen af de psykogeografiske variationer gennem kendskab til og beregningen af deres muligheder. Ud fra det sidste perspektiv forbliver de forudsætninger som økologien hviler på – uanset hvor begrænset det sociale rum er som denne videnskab undersøger – et anvendeligt grundlag for den psykogeografiske tænkemåde.

Den økologiske analyse af den absolutte eller relative karakter af et snit i det urbane væv, af mikroklimaets rolle, af de administrative kvarterers tydelige selvtilstrækkelighed og frem for alt af de forskellige attraktionscentres dominerende påvirkning, må udnyttes og fuldføres gennem den psykogeografiske metode. Det objektive terræn for passionen hvor dériven udfolder sig må på samme tid defineres ud fra sin egen logik og ud fra sit forhold til den sociale morfologi.

Chombart de Lauwe bemærker i sit studie *Paris et l'agglomération parisienne* (Bibliothèque de Sociologie Contemporaine, P.U.F., 1952) at "et urbant kvarter ikke kun bestemmes af geografiske og økonomiske faktorer, men også af de forestillinger som dets indbyggere og folk fra andre kvarterer har om det"; og han præsenterer i samme studie – for at vise "hvor snævert det virkelige Paris er som hvert enkelt individ lever i... inden for et geografisk område hvis radius er ekstremt lille" – et diagram over alle de bevægelser foretaget over et år af en student som bor i XVle arrondissementet; disse bevægelser former en trekant med små dimensioner og uden åbninger, og de tre spidser er École des Sciences Politiques, den unge piges bopæl og hendes pianolærers bopæl.

Utvivlsomt kan sådanne optegnelser – et eksempel på en moderne poesi i stand

til at provokere stærke følelsesmæssige reaktioner (i dette tilfælde indignation over at det er muligt at leve på sådan en måde) – eller selv Burgess' teori om spredningen af sociale aktiviteter i Chicago i præcise koncentriske cirkler, fremme udviklingen af dériven.

Tilfældet spiller en vigtig rolle i dériven netop fordi metoden for den psyko-geografiske observation stadig er i sin barndom. Men tilfældets opførsel er i sin natur konservativ og det har en tendens til i nye omgivelser at reducere alting til et alternativ mellem et begrænset antal muligheder, og til vaner. Eftersom frem-skridtet aldrig er andet end et opbrud i et felt hvor tilfældet udfolder sig, og gennem hvilket nye vilkår skabes som er mere gunstige for vores planer, kan man sige at tilfældighederne i dériven grundlæggende adskiller sig fra dem man møder under promenaden, men også at de første psyko-geografiske attraktioner som opdages, risikerer at låse det individ eller den gruppe som udfører dériven omkring nye akser af vaner til hvilke de igen og igen vil blive trukket tilbage.

Det var en utilstrækkelig opmærksomhed over for tilfældet og dets uundgåelige reaktionære ideologiske brug som dømte den berømte slentretur uden mål som fire surrealistiske forsøgte sig på i 1923, med udgangspunkt fra en by udvalgt ved lodtrækning, til en håbløs fiasko: at vandre omkring i det åbne landskab er naturligvis deprimerende, og tilfældets interventioner er der fattigere end nogen andre steder. Men manglen på refleksion drives meget længere af en vis Pierre Vendryès (i *Médium*, maj 1954), som tror at han kan sammenligne denne anekdote – eftersom alt dette skulle tage del i samme anti-deterministiske befielse – med nogle sandsynlighedseksperimenter, for eksempel den tilfældige spredning af haletudser i et cirkelformet akvarium, og konkluderer idet han slår fast: "Det kræves givetvis at denne population ikke underlægges nogen styring udefra". Under disse omstændigheder tilfalder 'de gyldne palmer' i realiteten de haletudser som har den fordel at de er "så fri som muligt for nogen intelligens, selskabelighed og seksualitet", og, følgende, er "virkeligt uafhængige af hinanden".

I modsætning til disse vildfarelser kan dérivens primært urbane karakter, i kontakt med de centre af muligheder og betydning som de store byer forvandlet af industrien udgør, snarere udtrykkes ved hjælp af Marx' ord: "Menneskene kan ikke se noget omkring sig som ikke er deres eget billede, alting taler til dem om dem selv. Selve deres landskab er i live".

Man kan udføre en dérive alene, men alting peger på at den mest frugtbare spredning består i flere små grupper af to eller tre personer som har nået frem til det samme grad af bevidstgørelse; her bør en sammenligning mellem indtrykkene hos disse forskellige grupper gøre det muligt at nå frem til objektive resultater. Det er ønskværdigt at sammensætningen af disse grupper veksler fra den ene dérive til den næste. Flere end fire eller fem deltagere gør at den specifikke karakter ved

en dériveau har en tendens til hurtigt at fortage sig, og i hvert fald er det umuligt at overskride ti deltagere uden at dériveau fragmenteres i flere dérives som udføres samtidigt. Den sidstnævnte praksis er forresten af stor interesse, men de besværligheder den medfører har indtil nu ikke gjort det muligt at organisere den i det ønskede omfang.

Middellængden af en dériveau er en dag, betragtet som tidsintervallet mellem to perioder søvn. Tidspunkterne for begyndelsen og afslutningen spiller ingen rolle i forhold til dagens lyse timer, men man må ikke desto mindre være opmærksom på at nattens sidste timer i almindelighed er uhensigtsmæssige for en dériveau.

Denne gennemsnitlige længde af en dériveau har kun statistisk værdi. Først og fremmest optræder den ganske sjældent i ren form, eftersom de involverede i begyndelsen eller slutningen af en dag ofte er tvunget til afsætte en eller to timer til banale gøremål; hen imod slutningen af dagen bidrager træthed meget til denne overgivelse. Men vigtigst af alt så finder dériveau ofte sted i løbet af et nøje planlagt tidsrum på nogle timer eller måske uventet i løbet af nogle ganske få øjeblikke, eller over flere dage uden afbrydelse. Trods de afbrydelser som søvnens nødvendighed fremtvinger, så kan visse dérives med tilstrækkelig intensitet forlænges til tre eller fire dage. Det er korrekt at det i tilfælde af en række af flere dérives udført over en længere periode, næsten er umuligt præcist at afgøre hvornår en bestemt bevidsthedstilstand knyttet til en specifik dériveau afløses af en tilstand fra en anden. Det er sket at en række af dérives uden nogen nævneværdig afbrydelse fandt sted over en periode på omkring to måneders tid, hvilket ikke sker uden at nye objektive adfærdsbetingelser opstår, og hvilket betyder at et stort antal gamle forsvinder.

Skiftende vejrforholds indflydelse på dériveau er kun afgørende når det gælder længere perioder med regn, som næsten helt umuliggør dem. Men uvejr eller andre former for nedbør er nærmest en fordel for dérives.

Dérivens rumlige felt er mere eller mindre eksakt eller ubestemt afhængigt af om denne aktivitet i første omgang sigter på at studere et terræn eller på følelsesmæssig desorientering. Man skal ikke negligere det faktum at disse to aspekter af dériveau overlapper på mange måder og at det er umuligt at isolere nogen af dem i en ren form. Men anvendelse af taxier, for eksempel, kan tilvejebringe en ganske klar opdeling: hvis man under en dériveau tager en taxi, enten for at komme til et bestemt sted eller for at flytte sig tyve minutter vestpå, har det at gøre med at man frem for alt interesserer sig for en privat desorientering. Hvis man holder sig til en direkte udforskning af et bestemt område, koncentrerer man sig om forskning inden for en psykogeografisk urbanisme.

Under alle omstændigheder er det rumlige felt først og fremmest afhængigt af

udgangspunktet – det isolerede individs bopæl, og et mødested valgt af en gruppe. Den maksimale udstrækning af dette rumlige felt overskrider ikke udstrækningen af en stor by og dens forstæder. Dets mindste udstrækning kan begrænse sig til en lille selvstående stemning: et enkelt kvarter, eller til og med en enkelt blok hvis det tjener noget (et ekstremt tilfælde er en statisk dérive over en hel dag på Saint-Lazare-stationen).

Udforskningen af et bestemt rummeligt felt forudsætter altså en udpegning af baser, og en beregning af gennemtrængningsretninger. Det er her studiet af kort bliver vigtigt – almindelige kort ligesom økologiske eller psykogeografiske – og en korrektion og forbedring af disse kort. Vi behøver vel ikke at tilføje at vi ikke er interesseret i det eksotiske som udspringer af at man gennemkrydser et givet kvarter som man aldrig har besøgt tidligere. Bortset fra dets ubetydelighed, er dette aspekt af problemet fuldstændigt subjektivt, og vil i løbet af en dérive ikke være nærværende særligt længe.

I 'det mulige møde' er udforskningens del minimal, i forhold til den adfærdsmæssige desorientering. Et individ indbydes til alene, og på et givet tidspunkt at begive sig til et bestemt sted. Han eller hun befries fra det almindelige mødes besværlige krav, eftersom han eller hun ikke har nogen at vente på. Når dette 'mulige møde' har ført ham eller hende til et improviseret sted som han eller hun kender til eller ikke kender til, iagttager han eller hun imidlertid omgivelserne. Det er muligt at man på samme sted har arrangeret et andet "muligt møde" for en anden hvis identitet han eller hun ikke kender til. Det er til og med muligt at han eller hun aldrig tidligere har set denne anden person, hvilket driver ham eller hende til at begynde at konversere med forskellige forbipasserende. Det er muligt at han eller hun ikke træffer nogen, eller til og med tilfældigvis træffer den person som har arrangeret det "mulige møde". Under alle omstændigheder, og frem for alt hvis stedet og tiden er velvalgt, kommer individets anvendelse af sin tid til at tage en uforudset vending. Han eller hun kan til og med over telefonen bede nogen, som ikke ved hvor det første har ført ham eller hende, om et andet 'muligt møde'. Det bliver åbenbart hvilke næsten uendelige ressourcer som dette tidsfordriv tilbyder.

Således skulle denne løst sammenhængende levemåde, og til og med visse forlystelser med tvivlsomt rygte, og som altid er blevet nydt i vores kredse – såsom for eksempel om natten at trænge ind i lejligheder i huse som står foran nedrivning, at tomle nonstop frem og tilbage gennem Paris under en transportstrejke for at øge forvirringen ved at lade sig køre hvor som helst, at vandre omkring i katakomber som er lukket for offentligheden, etc. – udtryk for en mere almindelig følelse som netop er den som kommer fra dériven. Det vi kan skrive fungerer blot som nøgleord for dette storslåede spil.

Det man kan lære af dériven gør det muligt at oprette de første fortegnelser over

psykogeografiske artikulationer i en moderne by. Bag udforskningen af atmosfæriske enheder, af deres vigtigste komponenter og deres spatiale lokalisering, udskiller man deres vigtigste passage-akser, deres udgange og deres forsvar. Man når frem til den centrale hypotese om eksistensen af psykogeografiske drejeskiver. Man måler den afstand som reelt skiller to dele af en by fra hinanden, og som ikke har noget at gøre med den omtrentlige afstand som et kort kunne antyde. Ved hjælp af gamle kort, luffoto og eksperimentelle dérives kan man oprette en kartografi for påvirkninger, som indtil nu ikke har eksisteret, og hvis aktuelle unøjagtighed, som er uundgåelig før et vældigt arbejde er gjort, og som ikke er værre end den i de første portolandskort, med den forskel at det ikke længere handler om at afgrænse bestående kontinenter på en præcis måde, men om en foranderlig arkitektur og urbanisme.

De forskellige enheder af atmosfærer og boliger er i dag ikke præcist opdelt, men omgives af grænseområder af større eller mindre udstrækning. Den mest generelle forandring som dériven fører til er den stadige mindskning af disse grænseområder, indtil deres fuldstændige afvikling.

Inden for arkitekturen selv ansporer smag for dériven til anvendelsen af alle slags nye former for labyrinter, som de moderne konstruktionsmuligheder tilbyder. I marts 1955 reporterede pressen byggeriet i New York af et hus hvor man kan se de første tegn på en mulighed for en dérive inden for en lejlighed:

"Lejlighederne i det spiralformede hus kommer til at have form som et stykke lagkage. De kan forstørres eller formindskes som man vil, ved at bevægelige skillevægge flyttes. Konstruktionen i halve etager gør at man ikke behøver at begrænse antallet af rum, eftersom en lejer kan bede om at få lov til at anvende den følgende sektion oven for eller neden under ham. Dette system gør det muligt på seks timer at transformere tre lejligheder med fire rum til en lejlighed med tolv rum eller flere."

(Forsættelse følger)

Publiceret i l'Internationale Situationniste nr. 2, 1958. Publiceret i en lidt anden version i det belgiske tidsskrift Les Lèvres Nues nr. 9, 1956. Første gang på dansk ved Gerry Keller, Det Fri Universitet i KBH.

Elementært program fra Bureauet for Unitær

Urbanisme

Af Attila Kotanyi & Raoul Vaneigem

1. Urbanismens intethed og skuespillets intethed

Urbanismen eksisterer ikke: det er ikke andet end en "ideologi" i Marx' forstand. Arkitektur eksisterer virkeligt, ligesom Coca Cola: den er en produktion indhyllet i ideologi, men reel, idet den på en falsk måde tilfredsstillende et forfalsket behov. Hvorimod urbanismen kan sammenlignes med en reklame for Coca Cola, en ren skuespilmæssig ideologi. Den moderne kapitalisme, som reducerer hele samfundslivet til et skuespil, er ude af stand til at give os noget andet skuespil end vor egen fremmedgørelse. Dens drøm om urbanisme er dens mesterværk.

2. Byplanlægningen som betingning og falsk deltagelse

Udviklingen af bymiljøet er den kapitalistiske ensretning af rummet. Den repræsenterer valget af én virkeliggørelse af det mulige, men udelukker andre muligheder. Ligesom æstetikken, vil den følge bevægelsen hen imod opløsning; den kan betragtes som et område, der er temmeligt oversat af kriminologien. Imidlertid er det, der karakteriserer den på "urbanisme"-niveau – i modsætning til det rent arkitektoniske niveau – at den kræver befolkningens samtykke, nemlig gennem integrationen af alle enkeltindivider i denne bureaukratiske produktion af betingning.

Alt dette påtvinges under henvisning til det nyttige. Man skjuler den kendsgerning, at denne urbanisme fuldstændig er taget i tingsliggørelsens tjeneste. Den moderne kapitalisme afviser enhver kritik med det simple argument, at man må have tag over hovedet, på samme måde som fjernsynet dækker sig under, at man må have information og underholdning; hvilket igen fører til at man ser bort fra den kendsgerning, at denne information, denne underholdning, denne måde at bo på, ikke er skabt for folk, men uden dem og imod dem.

Hele byplanlægningen kan opfattes som et område for samfundets publicity-propaganda, dvs. organisering af deltagelse i noget som det er umuligt at deltage i.

3. Trafikken, byplanlægningens højeste stade

Trafikken er organiseringen af alles isolation. Det er deri, den udgør det største problem for de moderne byer. Den er det modsatte af mødet, den opsøger de kræfter som ellers kunne være disponible for tilfældige møder eller hvilken form for deltagelse det end kunne dreje sig om. Denne deltagelse, som er umuliggjort, er erstattet af skuespil. Skuespillet manifesterer sig i boligen og mobiliteten (boligens og personbilens status). For i virkeligheden bor man ikke i en bydel, man bor et eller andet sted i det sociale hierarki. På toppen af dette hierarki kan rangen måles ved graden af trafik. Magten materialiserer sig ved nødvendigheden af til dagligt at være til stede på flere og flere steder (forretningsmiddage, osv.), i større og større indbyrdes afstand. Man kunne karakterisere den moderne chef som en

mand, for hvem det sker, at han er til stede i tre forskellige hovedstæder i løbet af en enkelt dag.

4. Distanceringen fra det urbane skuespil

Totaliteten i det skuespil som er på vej mod at integrere befolkningen, manifesterer sig såvel i byernes indretning som i de permanente informationsnetværker. Det er en fast ramme fremstillet for at beskytte de eksisterende livsbetingelser. Vort primære arbejde er at gøre det muligt for folk at ophøre med at identificere sig med omgivelserne og med den forskriftsmæssige adfærd. Dette hænger uadskilleligt sammen med muligheden for frit at kunne genfinde sig selv i nogle begrænsede primærzoner for menneskelig aktivitet. Folk vil endnu i lang tid være nødt til at acceptere byernes tingsliggjorte æra. Men den holdning, hvormed de accepterer den, kan ændres øjeblikkeligt. Det er nødvendigt at understøtte den udbredte mistænksomhed over for disse kolorerede og airconditionerede børnehaver, der i øst såvel som i vest udgøres af de nye sovebyer. Kun en masseopvågningen vil rejse spørgsmålet om en bevidst konstruktion af det bymæssige miljø.

5. En udelelig frihed

Det vigtigste resultat af den nuværende byplanlægning er at den får folk til at glemme den mulighed, som vi kalder den unitære urbanisme, det vil sige den levende kritik, som får næring af hverdagslivets pres; af denne behandling af byerne og deres indbyggere. Levende kritik vil sige etableringen af baser for et eksperimentelt liv, hvor folk i fællesskab skaber deres eget liv i områder der er udstyret med henblik herpå. Disse baser skulle ikke være reserveret til "fritid", "rekreative områder", adskilt fra samfundet. Intet område i rum og tid kan fuldstændigt skilles ud. Faktisk udøves der til stadighed et pres fra det globale samfund på dets nuværende "ferie-reservater". De situationistiske baser vil udøve pres i modsat retning og vil fungere som brohoveder for en invasion af hverdagslivet i dets helhed. Den unitære urbanisme er det modsatte af en specialiseret aktivitet; og at anerkende et separat urbanistisk område er det samme som at anerkende hele det urbanistiske blændværk og dermed hele livets blændværk.

Urbanismen lover lykken. Urbanismen skal blive dømt på dette løfte. Samordningen af de kunstneriske midler til afsløring med de videnskabelige midler til afsløring bør føre til en fuldstændig afsløring af den eksisterende betingning.

6. Udskibningen

Hele rummet er allerede okkuperet af fjenden, som har taget alt i brug, selv de elementære regler for dette rum, dets geometri. Den autentiske urbanisme kommer til syne, når der i visse zoner skabes fravær af denne okkupation. Det, som vi kalder konstruktion, begynder her. Det kan forstås ved hjælp af begrebet "positivt tomrum", som er udtænkt af den moderne fysik. At virkeliggøre friheden er først

og fremmest at genindtage nogle parceller på overfladen af en behersket planet.

7. Fordrejningens klarhed

Den elementære praksis af teorien om den unitære urbanisme vil være omskrivningen af urbanismens hele teoretiske usandhed; en fordrejning af denne, vendt mod fremmedgørelsen: Vi må hvert øjeblik forsvare os mod betingningskjalde-nes epos, bringe uorden i deres rytmer.

8. Betingelser for samtale

Det funktionelle er det som er praktisk. Og praktisk er kun løsningen på vort fundamentale problem: virkeliggørelsen af os selv (dvs. frigørelsen fra systemet baseret på isolation). Dette er nytte og nyttehensyn og ikke spor andet. Alt andet repræsenterer kun minimale afledninger af det praktiske og dets mystificering.

9. Råstof og transformation

Den situationistiske destruktion af den nuværende betingning (opgøret med den pavlovske hundekennel) er samtidig konstruktionen af situationer. Det er befrielsen af de uudtømmelige kræfter fanget i en forstenet hverdag. Den nuværende byplanlægning, der præsenterer sig som en bedragerisk geologi, må med den unitære urbanisme gøre plads for en teknik til forsvar for de stadig truede betingelser for frihed, i det øjeblik hvor individerne – som for så vidt ikke eksisterer endnu – frit vil konstruere deres egen historie.

10. Afslutningen på betingningens forhistorie

Vi understøtter ikke den påstand, at det er nødvendigt at vende tilbage til et eller andet stadium før betingningen, men at vi må nå længere frem. Vi har udtænkt den arkitektur og urbanisme, som ikke kan virkeliggøres uden en revolution af hverdagslivet, dvs. alle menneskers tilegnelse af betingningen, dens ubegrænsede berigelse og virkeliggørelse.

AI Kommunikation vedr. UU

BUREAU FOR UNITÆR URBANISME

Direktør: A. Kotányi

10, avenue de l'Orée, BRUSSEL –

Telefon: 49.26.57

Publiceret i Internationale Situationniste nr. 6, aug. 1961 og på dansk i Situationistisk Revolution nr. 1, 1962. Oversættelsen revideret i 2003 af Gerry Keller, Det Fri Universitet i KBH.

All the king's men

Sprogproblemet er i centrum i alle kampene mellem de kræfter som søger at afskaffe den herskende fremmedgørelse og de kræfter som søger at opretholde den; det er uadskilleligt fra disse kampe, integrationen er total. Vort liv i sproget er som en vandring i forurenede luft. Skønånderne kan påstå hvad som helst, men ordene leger ikke. De knepper ikke som Breton troede, – der kan allerhøjest blive tale om "englefisse" i drømmenes verden. Ordene *arbejder* på vegne af den herskende organisering af livet. De er imidlertid ikke blevet fuldstændigt automatiseret og ulykkeligvis, for informationsteoretikerne, er ord ikke i sig selv "informationistiske"; de indeholder kræfter som kan kuldaste alle kalkyler. Ordene sam eksisterer med magten i et forhold som svarer til det forhold som proletariatet (i dette ords klassiske såvel som moderne betydning) har med magten. Beskæftiget af den *næsten* på fuld tid, udbyttet for enhver betydning eller ikke-betydning som kan vrides ud af dem – men dog forbliver ordene bemærkelsesværdigt og radikalt fremmede for den.

Magten præsenterer kun ordenes falske, officielle mening. Den påtvinger dem en 'passérseddel', fastlægger deres plads i produktionen (hvor mange tydeligvis arbejder på overtid) – den giver dem så at sige deres lønningspose. Om anvendelsen af ord har Lewis Carrolls Klumpe-Dumpe helt rigtigt observeret "at vide hvem der er den kommende hersker, det er det hele". Og han bekræfter at han (en social ansvarlig arbejdsgiver i den henseende), giver dobbelt så meget i løn til dem som han beskæftiger rigtigt meget. Vi kan også forstå fænomenet *ordenes ulydighed*, deres flugt, deres åbne modstand (manifesteret i hele den moderne skrivekunst fra Baudelaire til dadaisterne og Joyce), som et symptom på HELE samfundets revolutionære krise.

Under magtens kontrol betegner sproget altid noget andet end autentisk erfaring. Netop her fremkommer muligheden for et fuldstændigt brud. Organiseringen af sproget er blevet så forvirret, at kommunikationen påtvunget af magten afslører sig som bedrageri og narreværk. En begyndende kybernetisk magt forsøger forgæves at kontrollere sproget med de maskiner, som den behersker, for at sikre informationen som fremtidens eneste mulige kommunikationsform. Men selv på dette, dens eget område, bryder modstanden frem, og man kan med rette betragte den elektroniske musik som et, ganske vist tvetydigt og begrænset, forsøg på at vende op og ned på den herskende orden ved at stille maskinerne i sprogets tjeneste. Men der findes en mere generel og radikal opposition, som afviser hele den ensidige, unilaterale "kommunikation" i den gamle kunst såvel som i den moderne informationisme. Den efterlyser en kommunikation som underminerer al særskilt magt. Virkelig kommunikation opløser staten.

Magten lever af at undertrykke. Den skaber ingenting, den absorberer kun. Såfremt magten skulle bestemme ordenes betydning ville der ikke findes nogen poesi – kun formålsbestemt "information". Man ville aldrig kunne gøre modstand i sproget og al vægring ville være nonverbal, rent lettristisk. Men hvad er poesi, hvis det ikke lige netop er sprogets revolutionære momenter, uadskillelige fra historiens og det personlige livs revolutionære momenter.

Magtens kvælertag på sproget kan sammenlignes med dens kvælertag på helheden. Kun med et sprog som har tabt al umiddelbar kontakt med helheden kan informationen bygges. Information er magtens poesi (kontra-poesien til magtens opretholdelse), det er den formidlende forfalskning af det bestående. Derimod må poesien forstås som den direkte kommunikation i virkeligheden og som den virkelige forandring af denne virkelighed. Den er intet mindre end frigjort sprog; sprog som har genfundet sin rigdom, sprog som smadrer dets rigide betydninger og samtidigt indbefatter ord og musik, skrig og gestik, maleri og matematik, kendsgerninger og handlinger. Poesien er altså afhængig af de mest frugtbare muligheder og vil på et givet stade af den socio-økonomiske udvikling genopvække og forandre livet. Det skulle således være unødvendigt at fastslå, at poesiens forhold til sin samfunds-materielle basis ikke består i en ensidig underordning, men i et vekselvirkningsforhold.

Genopdagelse af poesien kan smelte sammen med revolutionens genfødsel, som det blev demonstreret under visse faser af de mexicanske, cubanske og kongolesiske revolutioner. Mellem de revolutionære epoker, under hvilke masserne bliver poeter gennem handlinger, kan den poetiske oplevelse opfattes som det eneste sted hvor revolutionens helhed afgiver livstegn om et endnu ufuldbåren men nærværende potentiale, som skyggen af et spørgsmål. Dette indebærer, at det som vi her kalder for den poetiske oplevelse, er svært, farligt, og under alle omstændigheder usikkert (i virkeligheden drejer det sig om summen af en epokes *næsten umulige* handlinger). Det eneste sikre er at den falske, officielt anerkendte og tilladte poesi ikke længere udgør epokens poetiske oplevelse. I sit angreb mod den organiserede undertrykkelse inden for kulturen og dagliglivet definerede surrealismen helt korrekt sine våben som "poesi, om nødvendigt uden digte". For Situationistisk Internationale drejer det sig i dag om en poesi *nødvendigvis* uden digte. Og når vi taler om poesi så har det intet at gøre med nyversificeringens reaktionære overleveringer, end ikke med den formelle modernismes reaktionære gentagelser. At virkeliggøre poesi er intet mindre end på én og samme tid at skabe begivenhederne og deres sprog, og dette som uadskillelige elementer.

Alle lukkede gruppesprog – som fx det sprog som udformes af grupper af unge, eller af samtidens avantgardegrupperinger, til intern brug i deres bestræbelse på at definere dem selv – er mere eller mindre vellykkede forsøg på at opnå en direkte, gennemsigtig kommunikation, den gensidige anerkendelse, gensidige forståelse. Men sådanne forsøg er begrænset til de små grupper som i deres virke

er isoleret på den ene eller anden måde. De begivenheder som de har kunnet tilvejebringe, festerne som de har kunnet give for hinanden, har været holdt inden for de snævrere tænkelige grænser. Et af de revolutionære problemer består i at forene denne form for "sovjetter", disse KOMMUNIKATIONSRÅD, for overalt at åbne en direkte kommunikation, som ikke mere behøver at skulle kunne falde tilbage på fjendens kommunikationsnetværk (dvs. magtens sprog), og som således vil være i stand til at omforme verden efter sine egne ønsker.

Det drejer sig ikke om at sætte poesien i revolutionens tjeneste, men om at sætte revolutionen i poesiens tjeneste. Kun således kan vi undgå at revolutionen forråder sit eget projekt. Vi kommer derved ikke til at gentage det surrealistiske fejlgreb, som stillede sig selv i revolutionens tjeneste netop som den er ophørt med at eksistere. Ude af stand til at lægge en delvis og hurtigt knust revolution bag sig, omvendte surrealismen sig lige så hurtigt til samfundsskuespillets reformisme, med en kritik som er rettet mod en bestemt del af det herskende skuespils former, men som blev udført inden for rammerne af netop dette skuespils dominerende struktur. Surrealisterne synes at have været uvidende om det faktum at magten, for at forbedre eller modernisere skuespillet i dets indre, påtvang litteraturen sit eget sprog, magtens hemmelige skrift, som ingen anden end den selv har nøglen til.

Enhver revolution er udsprunget af poesien og er blevet virkeliggjort ved poesiens kraft. Dette fænomen har undgået og undgår stadigvæk revolutionens teoretikere (og de kan bestemt heller ikke opfatte det, såfremt de fortsætter med at hænge fast ved den gamle opfattelse af revolution og af poesi), men er som sædvanligt blevet opfattet af de kontrarevolutionære. Ud af mængden af det historiske materiale er begivenhederne i Budapest, i begyndelsen af den halvstalinistiske undertrykkelse efter den 4. oktober, et eksempel. Det hemmelige politi så det som en af sine hovedopgaver at nedrive de digte som var klæbet op på murene, en operation som foregik for øjnene af menneskemængden der promenerede i gaderne, – hele denne risikable operation foregik på et tidspunkt hvor politiet endnu ikke turde iføre sig deres uniformer. Og Congo var i tiden op til folkerejsningen indhyldet i tamtam-kommunikationens intensive sprog. Den europæiske kolonialismes oprigtighed og sande natur kan udmærket bedømmes efter den europæiske presses fuldstændige ignorering af denne egenartede, almene og selvstændige nyhedskilde. Man lod som om tamtam overhovedet ikke eksisterede. Som bekendt blev denne ignorering en for kolonialpolitikere skæbnesvanger fejltagelse. Vi erindrer os kun én undtagelse: nogle vittighedsagtige antydninger og henvisninger i en artikel om det belgiske kolonisystem der blev publiceret i det svejtsiske blad "Weltwoche" – før de afgørende begivenheder. Overalt hvor poesien dukker op, skræmmes de kontrarevolutionære af den og giver sig lidenskabeligt til, gennem diverse besværgelser – lige fra kætterbål til rene stilistiske analyser – at slippe af med den. Den virkelige poesis øjeblikke, "som har fremtiden for sig", truer hver gang med på ny at indrette verden i sin helhed og al fremtid efter egne hensigter.

Disse modkrav har under hele deres eksistens ikke kendt til kompromiser. De genopliver historiens ubetalte gæld. Fourier og Pancho Villa, Lautréamont og de asturianske dynamitister (hvis efterkommere nu opfinder nye strejkeformer), matroserne i Kronstadt og Kiel, samt alle der i denne verden, med eller uden os, forbereder sig til at kæmpe for den lange revolution: de er uden tvivl denne nye poesis sendebude.

Det står mere og mere klart at poesien i sin egenskab af tomrum er forbruger-samfundets anti-materie, idet den ikke kan forbruges (efter de moderne kriterier for forbrugsobjekter: et objekt som har ækvivalent værdi for alle i en passiv masse af isolerede forbrugere). Når den citeres er poesien intet; den skal fordrejes [de-tourne], anvendes, sættes i spil. Al kundskab om den gamle poesi er udelukkende akademiske øvelser, den akademiske tænkning i funktion. Hvis vi med "historie" ikke mener magthavernes skuespilmæssige historie men dagliglivets, dets mulige udvidelse, samt historien om ethvert individuelt liv og dets virkeliggørelse, så har poesis historie ikke været andet end en flugt fra historiens poesi.

I denne sammenhæng er det nødvendigt at klargøre den rolle som den gamle poesis "konservatorer" spiller. De sørger for dens udbredelse samtidig med at staten, af helt andre årsager, udrydder analfabetismen. Disse personer er kun en speciel slags museums-konservatorer. Mængder af poesi findes naturligt konserveret i verden. Men ingensteder findes de steder, de øjeblikke, og de mennesker som skulle kunne genoplive den, kommunikere med den, og benytte sig af den. Dette kan nemlig kun realiseres ved hjælp af fordrejningens teknik [de-tournement]: fordi forståelsen af den gamle poesi har ændret sig, såvel gennem erkendelsestab som gennem opnåelsen af ny erkendelse; og fordi de øjeblikke hvor den gamle poesi genopdages og gøres nærværende i kraft af særlige be-givenheder tilføres den i vidt omfang ny betydning. Men navnlig må en situation, hvor poesi er mulig, ikke afspores af en oprejsning af nogen af fortidens poetiske nederlag (disse nederlag er det som poesis historie vender på hovedet og videregiver som de helt store resultater der fremvises som poetiske monumenter). En sådan situation stræber naturligt mod kommunikationen og dens mulighed for at opnå suverænitæt, og derigennem opnå *sin egen poesi*.

Samtidigt med den poetiske arkæologi (der restaurerer gammel poesi i udvalg, reciteret af specialister på Lp-plader for ny-analfabetismens offentlighed, frembragt af det moderne skuespil), har informationisterne sat sig for at bekæmpe alle frihedens "redundanser" *for simpelthen at formidle ordrer*. Automatiseringens tænkere tilsigter eksplicit en automatiseret teoretisk tænkning ved fiksering og eliminering af såvel livets som sprogets variable. De finder stadig lus i deres udsøgte dessert! For eksempel er de oversættelsesmaskiner, som har til formål samtidig at sikre informationens verdensomspændende standardisering og foretage den informationistiske revision af den gamle kultur, underlagt deres bestemte programmering som nødvendigvis ikke opfanger enhver ny betydning som et ord kunne få, såvel

som de dialektiske tvetydigheder det har opbygget i tidens løb. Sprogets liv – der er forbundet med ethvert fremskridt inden for den teoretiske forståelse: "Ideerne forbedres. Ordnes betydning tager del deri" – finder sig således fordrevet fra den officielle informations maskinstationer. Men samtidig kan den frie tænkning organisere sig under jorden på en måde hvorved den unddrager sig informationspolitets kontrolteknikker. Jagten på utvetydige signaler og binær øjebliksklassifikation er klart forbundet med den bestående magts tænkemåde og må underlægges den samme kritik. Netop i deres vanvittige formuleringer opfører de informationistiske tænkere sig som klodsede forløbere for den morgendag de selv har valgt, og stiller nøjagtig den samme fremtid i udsigt som den der tilbydes af det nuværende samfunds dominerende kræfter: befæstelsen af den kybernetiske stat. De er fuldstændig undergivet det stadigt stærkere teknokratiske feudalvælde. I deres gækkeleg findes ingen plads for uskyld. De er kongens hofnarre.

Valget mellem informationisme og poesi angår ikke længere fortidens poesi. Netop på samme måde som ingen varianter af den klassiske revolutionære bevægelse længere, nogen steder, betragtes som et virkeligt alternativ til den gældende organisering af livet. Det er på dette grundlag vi annoncerer poesiens totale forsvinden i dens gamle former i hvilke den blev produceret og forbrugt, og det er på dette grundlag vi annoncerer dens genkomst i virksomhedsfulde og uventede former. I vor epoke drejer det sig ikke længere om at *formulere poetiske slagord*, men om at virkeliggøre dem.

Publiceret på fransk i Internationale Situationniste nr. 8, januar 1963. Første gang på dansk i Situationistisk Revolution nr. 3, 1970. Oversættelsen revideret i 2003 af Gerry Keller, Det Fri Universitet i KBH.

De fængslende ord

(forord til en situationistisk ordbog)

Af Mustapha Khayati

Almindelige antagelser arbejder for den herskende organisering af livet, i kraft af det de skjuler. En af antagelserne går ud på at sproget ikke er dialektisk, og afviser således straks anvendelsen af enhver form for dialektik. Men intet er mere åbenlyst underkastet dialektikken end sproget som levende realitet. Således foretages enhver kritik af den gamle verden ved hjælp af dens sprog og dog imod den – altså automatisk i et *andet* sprog. Enhver revolutionær teori har måttet opfinde sine egne ord, ødelægge andre ords gældende betydning og indskyde nye positioner i "betydningernes verden", svarende til den nye virkelighed som er i sin vorden, og som det drejer sig om at befri fra det herskende kaos. De samme grunde som hindrer vores modstandere (Ordbogens herrer) i at fiksere sproget, tillader os i dag at hævde andre positioner som negerer de herskende betydninger. Rigtig nok ved vi på forhånd, at selve disse grunde på ingen måde tillader os at gøre krav på en definitiv lovformelig sikkerhed; en definition er altid åben, aldrig definitiv; vore definitioner har historisk gyldighed, nemlig for en given periode som er forbundet med en specifik historisk praksis.

Det er umuligt at frigøre sig fra en verden uden at frigøre sig fra det sprog som skjuler den og garanterer den; altså uden at afsløre dens nøgne sandhed. Ligesom magten er den permanente løgn og "den sociale sandhed", så er sproget dens permanente garanti, og ordbogen dens universelle reference. Enhver revolutionær praksis har erfaret behovet for et nyt semantisk felt, og for bekræftelsen af en ny sandhed; lige fra Encyklopædisterne til "kritikken af det stalinistiske træ-sprog" (fremført af de polske intellektuelle i 1956) er dette krav ustandseligt blevet bekræftet. *Det er fordi sproget er magtens bolig*, tilflugtsstedet for den politimæssige vold. Enhver dialog med magten er vold, enten som passiv lidelse eller som aktiv provokation. Når magten holder tilbage med anvendelsen af sine materielle våben er det sproget, den betror at bevogte den undertrykkende orden. Denne sammensmeltning er faktisk al magts mest naturlige udtryk.

Fra ordene til ideerne er der kun ét skridt; som altid tages af magten og dens tænkere. Alle sprogteoriene, lige fra den debile værens-mysticisme til det kybernetiske maskineris ekstreme (undertrykkende) rationalitet, tilhører én og samme verden, nemlig magtens diskurs der betragtes som den eneste verden det er muligt at referere til, som den universelle mediering. Ligesom den kristne Gud er den nødvendige mediering mellem to sjæle og mellem sjælen og jeg'et, så installerer magtens tale sig i hjertet for al kommunikation, og bliver den nødvendige mediering mellem jeg og jeg. Således lykkes det den at forføre protesten, ved på forhånd at placere den inden for sit eget område, ved at kontrollere den og splitte den indefra. Kritikken af det herskende sprog, dets *fordrejning*, vil blive den nye

revolutionære teorier permanente praksis.

Da enhver ny betydning af *autoriteterne* kaldes en *misforståelse*, vil situationisterne fremføre sådanne *misforståelsers* legitimitet og angive hykleriet i den af magten givne og garanterede betydning. Da Ordbogen er vogteren af den *eksisterende* betydning, sætter vi os for at ødelægge den systematisk. *Erstatningen* af Ordbogen – hele det nedarvede og tæmmede sprogs rettesnor – vil finde sit adækvate udtryk i den revolutionære splittelse af sproget, i *fordrejningen*, som i stor udstrækning praktiseredes af Marx, systematiseredes af Lautréamont, og som S.I. stiller til rådighed for alle.

Fordrejningen, som Lautréamont kaldte plagiat, bekræfter den tese som for længe siden er blevet bekræftet af den moderne kunst, nemlig tesen om ordenes ulydighed, om det umulige i at magten skulle kunne *lægge totalt beslag* på de skabte betydninger, én gang for alle fikserer den eksisterende betydning, kort sagt den objektive umulighed af et "nysprog". Den nye revolutionære teori kan ikke gøre fremskridt uden at foretage en nydefinering af de hovedbegreber den hviler på. "Ideen forbedres," siger Lautréamont. "Ordenes betydning tager del deri. Plagiatet er en nødvendighed. Fremskridtet indebærer det. Det trænger ind på livet af en forfatters sætninger, betjener sig af hans udtryk, sletter en falsk idé, erstatter den med den rette idé." For at redde Marx' tanker er det nødvendigt til stadighed at præcisere dem, korrigere dem, reformulere dem i lyset af hundrede års forstærkning af fremmedgørelsen og af mulighederne for deres negation. Marx har behov for at blive fordrejet af dem som fortsætter denne historiske færd, og ikke for til vanvid og hudløshed at blive citeret af tusind afskygninger af bagstræbere, som søger at beslaglægge tanken ved at tage patent på den rigtige fortolkning. På den anden side bliver selve magtens tanke, i hænderne på os, et våben mod magten selv. Siden dets opkomst har det triumferende borgerskab drømt om et universelt sprog, som kybernetikerne i dag søger at virkeliggøre ad elektronisk vej. Descartes drømte om et sprog (stamfader til nysproget) hvori tankerne ligesom de hele tal fulgte efter hinanden med matematisk strenghed: "mathesis universalis" eller de borgerlige kategoriers eviggyldighed. Encyklopædisterne, som (under feudalmagten) drømte om "definitioner så rigide at tyranniet aldrig ville kunne tilpasse sig dem", forberedte den fremtidige magts evighed, som verdens og historiens *ultima ratio*.

Ordenes ulydighed har – fra Rimbaud til surrealistene – i en eksperimentel fase vist, at den teoretiske kritik af magtens verden er uadskillelig fra en praksis som nedbryder den; magtens beslaglæggelse af hele den moderne kunst og dens forvandling til undertrykkende kategorier i det herskende skuespil er den sørgelige bekræftelse af dette. "Det som ikke dræber magten, dræbes af den." Dadaisterne har som de første tilkendegivet deres mistroiskhed over for ordene, en mistillid der var uadskillelig fra en vilje til at "forandre livet". Siden Sade har de hævdet retten til at *sige alt*, at befri ordene og "erstatte Ordets alkymi med en sand kemi"

(Breton). Ordenes *uskyld* er herefter bevidst kundgjort, og sproget erklæret for "den værste af alle konventioner" som må nedbrydes, afmystificeres og befries. Dadas samtidige har ikke undladt at understrege denne bevægelses vilje til at ødelægge alt ("et ophugningsforetagende", ængstede Gide), den fare som den repræsenterede for den herskende betydning. Med Dada er det blevet en absurditet at tro at et ord for evigt er knyttet til en idé: Dada har realiseret alle muligheder i *det sagte*, og for bestandig lukket døren for kunsten som specialitet. Dada har definitivt rejst problemet om kunstens virkeliggørelse. Surrealismen har kun værdi som forlængelse af dette krav; i dens litterære produktion var den reaktionær. Hvad angår kunstens virkeliggørelse, så betyder poesien (i situationistisk betydning) at man ikke kan virkeliggøre sig i et "værk", men derimod virkeliggøre sig kort og godt. At "sige alt" (det, Sade som sagt var den første til), implicerede allerede afskaffelsen af den særskilte litteraturs domæne (hvor kun det der er litterært kan siges). Men denne afskaffelse alene, som erklæredes af dadaisterne efter Rimbaud og Lautréamont, var ikke en *overskridelse*. Der gives ingen overskridelse uden virkeliggørelse, og man kan ikke overskride kunsten uden at virkeliggøre den. Men i praksis har der end ikke fundet en afskaffelse sted, idet der siden Joyce, Duchamp og Dada fortsat findes en ny spektakulær litteratur der trives. Det skyldes at det tilsyneladende forløsende ord: "sige alt," ikke har nogen eksistensberettigelse uden friheden til at *gøre* alt. Dada havde en chance for virkeliggørelse i *Spartakus*, i det tyske proletariats revolutionære praksis. Dennes nederlag gjorde Dadas nederlag uundgåeligt. Med dens absorbering (inklusive næsten alle de oprindelige og ledende skikkelser) i de efterfølgende kunstbevægelser, blev Dada det litterære udtryk for tomheden på det poetiske område, kunsten at udtrykke intetheden i den dagligdags frihed. Det ultimative udtryk for denne kunst i at "sige alt" uden at handle, er den blanke side. Den moderne poesi (eksperimentel, permutational, spatiel, surrealistisk eller nydadaistisk) er poesiens antitese, den er det kunstneriske projekt opløst af magten. Den ophæver poesien uden at virkeliggøre den; den lever af sin permanente selvdestruktion. "Hvad skal det nytte at redde sproget" – erkender Max Bense ynkværdigt – "når der ikke er mere at sige?" – en specialists bekendelse! Papegøjesnak eller stumhed er permutationsspecialisternes eneste alternativ. Tænkningen og den moderne kunst, garanteret af magten og som garanterer den, bevæger sig således inden for det som Hegel kaldte "smigerens sprog". Alle bidrager til hyldesten af magten og dens produkter, fuldender tingsliggørelsen og banaliserer den. Ved at erklære at "virkeligheden udgøres af sprog", eller at sproget "kun kan betragtes i sig selv og for sig selv", ender sprogspecialisterne med "sprog-objektet" og "ord-tingen" og finder nydelse i hyldesttalen over deres egen tingsliggørelse. Tingens model bliver dominerende, og varen finder endnu en gang sin virkeliggørelse, sine digtere. Statsteori, økonomisk teori, retsteori, filosofisk teori, kunstteori – alt sammen har nu denne karakter af apologetisk forsigtighed.

Der hvor den særskilte magt erstatter massernes selvstændige handling, altså der

hvor bureaukratiet bemægtiger sig ledelsen af alle sider af samfundslivet, angriber det sproget og reducerer dets poesi til sin informations vulgærprosa. Bureaukratiet tilegner sig sproget egennyttigt, ligesom alt andet, og påtvinger masserne det. Sproget kan derpå korrekt kommunikere dets budskaber og indeholde dets tanke; det er den materielle støtte for magtens ideologi, cementen mellem dens ideologiske brokker. At sproget frem for alt skulle være et middel til kommunikation mellem menneskene, det kender bureaukratiet intet til. Eftersom al kommunikation går via det, har menneskene end ikke mere behov for at tale med hinanden: de har frem for alt at indtage deres rolle som *modtagere*, i det informationistiske kommunikationsnet som hele samfundet er reduceret til, modtagere af ordrer som skal udføres.

Dette sprogs eksistensform er bureaukratiet, og dets tilblivelse, dets udvikling er en bureaukratiseringsproces. Den bolsjevistiske orden som er opstået af den sovjetiske revolutions nederlag, har tilført billedet af magtbureaukratiet en serie mere eller mindre magiske og upersonlige udtryk: "Politbyro", "Komintern", "Kavanné", "Agitprop" er nogle mystiske navne på nogle virkeligt mystiske, specialiserede organisationer som bevæger sig i statens skydækkede sfære (eller partiledelsen) uden forbindelse med masserne, medmindre det drejer sig om at instituere og styrke herredømmet. Sproget koloniseret af bureaukratiet reduceres til en serie unuancerede, ufleksible formler, hvor de samme navne altid ledsages af de samme adjektiver og tillægsformer; navneordet styrer dem, og hver gang det dukker op følger de automatisk i den korrekte orden. Denne "bringen i trit" af ordene gengiver blot en mere dybtgående militarisering af hele samfundet, dets deling i to hovedkategorier: leder-kasten og masse-kasten, hvor sidstnævnte skal udføre førstnævntes ordrer. Men de samme ord er tiltænkt at spille andre roller; de er imprægneret med den magiske evne til at støtte undertrykkelsens virkelighed, maskere den og præsentere den som sandheden, den eneste mulige sandhed. Man er således ikke længere "trotskist", men "hitler-trotskist", der findes ikke længere nogen marxisme, men "marxismen-leninismen", og oppositionen er automatisk "reaktionær" i "sovjet-regimet". Den strenghed hvormed man sakraliserer de rituelle former, har til formål at bevare renheden i denne "substans" over for de fakta som åbenbart modsiger den. Herskernes sprog er da alt, og virkeligheden intet, den er allerhøjest dette sprogs ydre skal. Folk har i deres handlinger, tanker og følelser at opføre sig som om deres stat var denne fornuft, denne retfærdighed og denne frihed som proklameres af ideologien; ritualet (og politiet) er der for at sørge for at denne opførsel opretholdes (jf. Marcuse, *Soviet Marxism*).

Den radikale tankes forfald øger i anseelig grad ordenes magt, magtens ord. "Magten skaber intet: den opsluger" (jf. *Internationale Situationniste* nr. 8). De ord som blev smedet af den revolutionære kritik er, som partisanernes våben, overgivet på en slagmark: de overgår til kontrarevolutionen; og som krigsfanger underkastes de tvangsarbejdets regime. Vore mest umiddelbare fjender er fortalene for den falske kritik, dens patenterede funktionærer. Uoverensstemmelsen mellem

teori og praksis udgør den centrale base for opslugningen, og den er basis for den revolutionære teoris forstening til ideologi: de virkelige praktiske krav (hvis virkeliggørelse der allerede er tegn på i samfundet i dag) omformes således til idé-systemer, til fornufts-krav. Ideologerne i alle lejre, det herskende skuespils vagthunde, er udøverne af dette hverv; og de mest ætsende begreber tømmes således for deres indhold og sættes på ny i cirkulation, i den opretholdte fremmedgørelses tjeneste: det er den omvendte dadaisme. De bliver til reklameslogans. Den radikale kritiks begreber erfarer den samme skæbne som proletariatet; man berøver dem deres historie, man kapper deres rødder over: de er præpareret til magtens tænkemaskiner.

Vort projekt for ordenes befrielse kan sammenlignes med Encyklopædisternes forehavende. "Sønderrivelsens" sprog i det 18. århundredes oplysningsbevægelse manglede den bevidste historiske dimension; det var uden omsvøb kritikken af den gamle, brøstfældige feudale verden, men det var totalt uvidende om hvad der skulle komme ud af den: ingen af Encyklopædisterne var republikanere. Det udtrykte snarere de borgerlige tænkeres egen sønderrivelse; vores sprog tager frem for alt sigte på den praksis som sønderriver verden, og til at begynde med de slør som skjuler den. Mens Encyklopædisterne søgte den kvantitative opregning, den entusiastiske beskrivelse af en verden af ting, hvori bourgeoisiets og varens allerede tilstedeværende sejr udfolder sig, så oversætter vores ordbog det *kvalitative* og den endnu fraværende, men mulige sejr, det udstødte i den moderne historie (proletariatet) og *det udstødtes tilbagekomst*. Vi stiller sprogets virkelige befrielse i udsigt, for vi stiller os som opgave at omsætte det i en praksis fri for alle lænker. Vi afviser *enhver autoritet*, lingvistisk eller af en anden art: kun det virkelige liv kan *tillade* en bestemt betydning, og kun praksis kan verificere den, dvs. gøre den sand. Striden om hvorvidt der tilkommer et ords betydning virkelighed eller ej, når det isolerer sig fra praksis, er et rent skolastisk spørgsmål. Vi placerer vores ordbog på dette libertære område som endnu undslipper magten, men som er dens eneste mulige globale arving.

Sproget forbliver endnu den nødvendige medierende instans for forståelsen af den fremmedgjorte verden (Hegel ville have sagt: den nødvendige fremmedgørelse), som den radikale teoris instrument der til sidst vil bemægtige sig masserne, fordi det er deres sprog; først da vil det finde sin sandhed. Det er altså af afgørende betydning at vi former vores eget sprog, det virkelige livs sprog i modsætning til magtens ideologiske sprog, stedet for retfærdiggørelse af alle den gamle verdens kategorier. Vi må allerede nu forhindre forfalskningen af vore teorier, deres mulige opslugning. Vi anvender bestemte begreber, der allerede anvendes af specialisterne, men vi gør det ved at give dem et nyt indhold, ved igen at vende dem imod de specialister som de understøtter, og imod fremtidens lønnede tænkere (som Claudel har gjort det for Rimbaud og Klossowski for Sade) der kunne være fristet til at projicere deres egen råddenskab på den situationistiske teori. Fremtidens revolutioner må opfinde deres eget sprog. Den radikale kritiks begre-

ber må på ny undersøges ét for ét for at genfinde deres sandhed. Ordet *fremmedgørelse* fx, et af nøglebegreberne til forståelsen af det moderne samfund, må desinficeres efter at have passeret igennem en Axelos' mund [redaktør for Auguments]. Alle ord, magtens tjenere alle til hobe, står i samme forhold til denne som proletariatet, og som det er de instrumentet og agenten for den kommende befrielse. Stakkels Revel! Der findes ingen forbudte ord; i sproget *er alt tilladt*, ligesom det vil blive på alle andre områder. At forbyde sig anvendelsen af et ord er at give afkald på et våben som benyttes af vore modstandere.

Vores ordbog vil være en slags nøgle hvormed man vil kunne dechifrere informationerne, og sønderrive det ideologiske slør som skjuler virkeligheden. Vi vil give de mulige oversættelser som vil sætte folk i stand til at begribe de forskellige aspekter af skuespilsamfundet, og vise hvorledes de mindste indicier (de mindste tegn) bidrager til dets opretholdelse. Det er i en vis forstand en tosproget ordbog, for ethvert ord besidder en "ideologisk" betydning, nemlig magtens, og en virkelig betydning; som vi anser for at svare til det virkelige liv i den nuværende historiske fase. Vi vil også skridt for skridt kunne bestemme ordenes forskellige positioner i den sociale krig. Hvis ideologiens problem består i at vide hvordan man stiger fra ideernes himmel ned til den virkelige verden, så vil vores ordbog være et bidrag til udarbejdelsen af den nye revolutionære teori, hvor problemet består i at vide hvordan man skal gå fra sproget ud i livet. Den virkelige tilegnelse af ordene der *arbejder*, kan ikke virkeliggøres uden for tilegnelsen af arbejdet selv. Etableringen af den befriede skabende virksomhed vil samtidig være etableringen af den sande kommunikation, af den omsider befriede kommunikation, og de menneskelige relationers gennemsigtighed vil erstatte ordenes fattigdom under den gamle uigen-nemsigtigheds regime. Ordene vil ikke ophøre med at *arbejde* før menneskene er hørt op med det.

Publiceret i Internationale Situationniste nr. 10, marts 1966 og i Der er et liv efter fødslen, SI-antologien udgivet på Rhodos i 1972. Oversættelsen revideret i 2003 af Gerry Keller, Det Fri Universitet i KBH.

Indledende problemer for konstruktionen af en situation

"Konstruktionen af situationer begynder hinsides det aktuelle sammenbrud af begrebet skuespil. Det er let at se, på hvilket punkt selve skuespillets princip – ikke-medvirken – er knyttet til fremmedgørelsen i den gamle verden. Man ser, i modsætning hertil, hvordan de mest værdifulde af de revolutionære undersøgelser af kulturen har søgt at bryde tilskuernes psykologiske identificering med heltene, for at inddrage denne tilskuer i aktiviteterne ... Situationen er altså skabt for at blive oplevet af sine skabere. 'Publikums' rolle, hvis ikke passiv, så i det mindste som statister, bør stadig gøres mindre, mens den del af dem, som ikke kan kaldes optrædende, men – i en ny betydning af ordet – 'levemenneske', vil blive større".

Notat vedr. konstruktionen af situationer.

Den opfattelse vi har af en 'konstrueret situation' lader sig ikke begrænse til en ensidig anvendelse af kunstneriske udtryksmidler, der bidrager til stemningsfulde omgivelser, hvor stor spatio-temporal udbredelse og styrke disse omgivelser så end kan have. Situationen er på samme tid en sammensmeltning af adfærd i tiden. Den er gestikuleret indhold i øjeblikkets omgivelser. Disse gester er produceret af omgivelserne og af sig selv. De producerer andre former for omgivelser og andre gester. Hvordan kan man målrette disse evner? Man vil ikke stille sig tilfreds med empiriske forsøg i omgivelser, hvorfra man kan forvente mekanisk fremkaldte overraskelser. Den situationistiske aktivitets virkelige eksperimentelle retning er at etablere, ud fra mere eller mindre klart erkendte ønsker, et foreløbigt virkefelt, til fordel for disse ønsker. Denne etablering kan kun medføre afklaringen af de primitive ønsker og den diffuse tilsynekomst af nye ønsker, hvis materielle rod netop ville være den *nye virkelighed* skabt gennem de situationistiske konstruktioner.

Det er altså nødvendigt at overveje en slags psykoanalyse af de situationistiske mål, så enhver som deltager i dette eventyr kan finde frem til præcist de omgivelser som begæres *for at realisere dem*, modsat de mål forfulgt i de strømninger som kommer ud af freudianismen. Enhver bør søge det, han holder af, det, der tiltrækker ham (og endnu en gang: i modsætning til visse forsøg på moderne skriverseri – Leiris fx –, det som er vigtigt for os er hverken vores sinds individuelle struktur eller forklaringen på dets dannelse, det er dets mulige anvendelse i de konstruerede situationer). Ved hjælp af denne metode kan man holde styr på situationens konstruktive elementer og opbygge *planer for disse elementers liv*.

En sådan undersøgelse vil ikke have mening for andre end personer som arbejder praktisk hen imod en skabelse af situationer. Disse er altså alle, enten spontant eller på en bevidst og organiseret måde, *præ-situationister*, dvs. personer, som har følt et objektive behov for denne skabelse gennem selve mangeltilstan-

den i kulturen og gennem de for øjeblikket herskende udtryk for den eksperimentelle sensibilitet. De er beslægtet gennem en specialisering og gennem deres tilhørsforhold til en historisk avantgarde inden for deres specialisering. Det er altså sandsynligt at man hos alle sammen finder et stort antal temaer fælles med det situationistiske ønske, som vil variere stadig mere med dets overgang til en fase med virkelig aktivitet.

Den skabte situation må nødvendigvis være kollektiv under sin forberedelse og sin udfoldelse. Imidlertid synes det som om, i det mindste i perioden med de første erfaringer, at én person bør have en vis forrang for en given situations vedkommende – ved at være iscenesætteren. Ud fra et situationsprojekt – studeret af et forskerhold – som planlagde, for eksempel, en *bevægende reunion* af nogle personer ved et aftenselskab, ville det uden tvivl være nødvendigt at skelne mellem en leder – eller iscenesætter; med den opgave at koordinere de foreløbige elementer til opbygningen af omgivelserne og også til at planlægge visse *indgreb* i begivenhederne (denne sidste proces kan være delt mellem flere ansvarlige, som mere eller mindre ignorerer hinandens planlagte indgreb); de direkte medvirkende medlevende i situationen – der har deltaget i skabelsen af den kollektive plan, og som har arbejdet med på den praktiske sammenstilling af omgivelserne –, og nogle passive tilskuere – der står fuldstændigt fremmede over for konstruktionsarbejdet – som det vil være passende at *opfordre til aktivitet*.

Naturligvis må forholdet mellem lederen og situationens "levemennesker" ikke blive et specialiseret forhold. Det er blot en kortvarig underordning af et helt hold situationister i forhold til den ansvarlige for et isoleret forsøg. Disse perspektiver, eller den hidtidige sprogbrug, bør ikke give det indtryk, at det drejer sig om en fortsættelse af teatret. Pirandello og Brecht har ladet os se destruktionsarbejdet af det teatraliske skuespil, og nogle fordringer som ligger hinsides dette. Man kan sige, at skabelsen af situationer kun vil erstatte teatret i den forstand, hvor den virkelige skabelse af livet i stadig højere grad har erstattet religionen. Det væsentligste domæne, som vi vil udskifte *og fuldende*, er tydeligvis poesien, som har brændt sig selv ud som vor tids avantgarde; og nu fuldstændig er forsvundet.

Den virkelige fuldendelse af individet, ligeledes i den kunstneriske erfaring, som situationisterne har opdaget, går nødvendigvis igennem den kollektive beherskelse af verden: før denne findes der endnu ikke individer, men genfærd, som hjem søger de ting, der uden orden er givet dem af andre. Vi vil lejlighedsvis møde isolerede individer, som færdes på lykke og fromme. Deres divergerende følelser neutraliseres og opretholder deres stivnede, kedsommelige omgivelser. På et givet tidspunkt vil vi tilintetgøre disse betingelser ved at give det oprørske startsignal for en *højere-stående leg*.

I vor tidsalder søger funktionalismen, som er et uundgåeligt udtryk for teknikens fremskridt, fuldstændigt at eliminere legen, og forkæmperne for "industrielt

design" beklager sig over, at menneskets trang til leg ødelægger deres arbejde. Denne trang, som gement bliver udnyttet af den industrielle kommerse, der umiddelbart udfordrer de mest nyttige resultater ved at kræve fornyet udvikling. Vi mener ganske vist, at det ikke er nødvendigt at opmuntre til fornyelse af det kunstneriske indhold i køleskabenes formgivning. Men den funktionalistiske moralprædikant kan intet gøre. Den eneste progressive udvej er andetsteds og i større målestok at frigøre trangen til leg. Før da vil den naive indignation over den rene teori om den industrielle formgivning ikke hindre den grundliggende kendsgerning, for eksempel, at den individuelle bil først og fremmest er en tåbelig leg, og kun som biting et transportmiddel. Imod alle de regressiver former for leg, som er en retur til det infantile stadium – altid knyttet til politisk reaktion – er det nødvendigt at forsvare de eksperimentelle former for en revolutionær leg.

Publiceret i Internationale Situationniste nr. 1, 1958 og i Situationistisk Revolution 1, 1962. Oversættelsen revideret i 2003 af Gerry Keller, Det Fri Universitet i KBH.

Kredit

Alle tekster er reviderede oversættelser af tidligere oversættelser enten fra *Situationistisk Revolution* 1 - 3 eller situ-antologien *Der er et liv efter fødslen - Situationistisk Internationale 1958-69*, Bibliotek Rhodos 1972. Oversættelserne er revideret af Gerry Keller, Det Fri Universitet i København. *Teori for dériven* præsenteres her for første gang på dansk.

Illustrationer: s. 2 fra *Internationale Situationniste* Nr. 1, 1958, s. 12 & s. 32 fra *Situationistisk Revolution* Nr. 2, 1968.

Dette hæfte er udgivet som en del af projektet Situationisternes storhed og fald på Det Fri Universitet i København, efterår 2003.

Udgivet af Det Fri Universitet i København / Henriette Heise & Jakob Jakobsen

Læssøesgade 3, 4. sal
DK-2200 København N

info@copenhagenfreeuniversity.dk

ISSN 1601-4014

København, september 2003

